

Oldřich, Božena, Ivo a Eva Šedivých v letech válečných a poválečných

věnováno Evě, Lucce a jejich potomkům žijícím, i těm budoucím

Motto: Národ, který zapomněl na svoji minulost, je odsouzen ji prožívat znovu

Ing. Zdeněk Šedivý

V roce 2018 jsem dopsal Kroniku rodu Šedivých, původem ze Sedlce u Lanžova. V kapitole věnované pradědovi Josefovi, prababičce Karolíně a jejich sedmi synům a jedné dceři, jsem popsal osudy této rodiny až do roku 1938, kdy zemřela prababička Karolína. Období druhé světové války jsem zaznamenal v událostech ze života rodiny mého dědy Bohuslava ve Dvoře Králové nad Labem. Kroniku rodu Šedivých jsem, kromě jiných adresátů, poslal také Lucce Dvořákové rozené Šedivé.

Veškeré rodokmeny zpracovávám v programu My Heritage Family Tree Builder, kde jsem propojen s dalšími badateli a díky tomu se občas objeví shoda v rodokmenech. Dne 23. července 2019 jsem ke svému překvapení zjistil, že je tento program propojen i s dalšími informačními zdroji. U Oldřicha Šedivého jsem měl odkaz na informační zdroj, kterým byly Arolsen Archives, což jak jsem zjistil, je mezinárodní dokumentační centrum o době nacistického útisku se sídlem v Německu, v městečku Bad Arolsen. Z vyprávění táty jsem si pamatoval, že strejda Olda byl za války v koncentráku, ale další podrobnosti jsem neznal. Po rozkliknutí odkazu na uvedené archivy jsem mohl stáhnout některé dokumenty z doby, kdy byl Oldřich Šedivý vězněm koncentračního tábora v Buchenwaldu. Poslal jsem tyto dokumenty Lucce. Po prázdninách jsme se zkontaktovali a když mi řekla, že její maminka Eva Šedivá má těch dokumentů daleko více, dohodli jsme se na návštěvě tety Evy v Jevanech.

Během návštěvy a rozhovoru s optimistickou a bezprostřední ženou, jakou Eva pořád je, se mně znovu oživily vzpomínky na mé návštěvy s rodiči v Praze v ulici Na Pahoubce, na naše setkání v Janských Lázních, kdy byla celá rodina, tedy strejda Ivo, teta Eva a Lucka někdy kolem roku 1965 na dovolené. Najednou se také vynořily vzpomínky na tetu Boženku, manželku strejdy Oldy a maminku strejdy Iva, a nakonec i na strejdu Oldu. Vždy jsem se u nich a s nimi cítil dobře. Vzpomínal jsem i na to, jak mne Ivo učil na dálku formou dopisů kresbu, protože moje výkresy, no hanba mluvit. Dodnes však umím dle jeho návodu nakreslit slona zezadu. A když jsem se oženil a měl dva kluky, poslali Ivo a Eva mým klukům originály předloh ke kreslenému seriálu Kosí bratři, jenž kluci také v televizi sledovali.

Domů jsem z si Jevan odvezl spoustu dokumentů a také fotografií. Postupně jsem se v nich začal orientovat a přemýšlel, kde a jak začít. Jako nejdůležitější jsem viděl soudní spis s obžalobou a rozsudky nad strejdou Oldou a jeho spoluobviněnými. Pokoušel jsem se ho přeložit s moji chabou němčinou, poté slovo po slově pomocí internetového slovníku, a nakonec i pomocí internetového překladače. Jakýs takýs smysl mi to sice dávalo, ale cítil jsem, že to chce něco víc. A pak mě osvítil „duch svatý“ a já jsem zavolal své spolužačce ze základní i střední školy, o které vím, že má manžela s německými kořeny, řadu let žili v Německu a ona tam pracovala jako úřednice a musela složit zkoušky na úroveň rodilých mluvčích. Když jsem ji volal, o co jde, hned ji to zaujalo. Nejdříve jsem ji poslal jenom výňatek, abych ji nezahltl. Za dva dny poslala perfektní překlad a říkala že ji ta stará úřední němčina dala trochu zabrat, ale že takové věci miluje. Poslal jsem ji tedy zbývající část a zatím

rekonstruoval osudy strejdy z dokumentů, ať už českých, nebo německých, kterým jsem rozuměl.

Hodně práce mi ušetřil Ivo, který jako šestnáctiletý jinoch zpracoval a graficky ztvárnil album z let 1940-45, jako dárek tatínkovi k Vánocům 1945. Trochu mne to překvapilo, protože ze vzpomínek některých lidí vím, že se snažili na dobu strávenou ve vězení a koncentráku zapomenout. Ale pak mně to myslím došlo. Strejda se s tím takto statečně vyrovnal, v duchu hesla: „Co tě nezabije, to tě posílí!“. To, že všechny ty útrapy přežil, bylo zásluhou jeho statečnosti a víry, že to přežije. Tu statečnost a víru měl společnou i s tetou Boženkou a Ivou. Ivo byl, v době kdy mu zatkli tatínka, jedenáctiletý chlapec a určitě to, že zůstali s maminkou sami, urychlilo jeho přerod v odpovědného muže.

Strejda Olda byl zatčen v úterý 16. července 1940 při cestě do práce v tramvaji s taškou plnou letáků. Byl převezen do policejní věznice Gestapa v Terezíně, kterou zde Němci zřídili v červnu 1940. Dne 27. července 1940 píše korespondenční lístek. Podle nařízení musel německy, aby měli jeho věznitelé přehled a on „nepokračoval v protistátní činnosti i z vězení“. Dovolím si v té souvislosti poznamenat, že při čtení jeho dopisů žasnu, jak „obyčejný“ holič perfektně psal česky a také německy. Dnes bych se toho od některých absolventů vysoké školy ani v jejich mateřském jazyce určitě nedočkal.

Teta Boženka a Ivo mu píše 9. října 1940. Na stejný papír píše strejda Olda odpověď - pravděpodobně z Pankráce před odjezdem do Drážďan, tedy v květnu 1941: „Budu již daleko od vás pište častěji, můžete každý 2x do měsíce“.

*Bratr Mirek mu píše 26. října 1940 do Terezína a tento dopis použije při psaní dopisu z Pankráce strejda Olda 18. ledna 1941 ke psaní domů. Píše zde: „Od Josky dostal jsem lístek, ve kterém mě ujišťuje, že na Vás s Andou nezapomenou a udělají co budou moci. Jsem rád, že oni jsou jediní s Jendou ze Dvora, kteří si vzpomenu a divím se, jak druzí jsou malicherní a pro nic za nic se hněvají“. Na vysvětlení - Joska - bratr Josef (*1897), Anda - jeho žena Anna, rozená Jarolímková (*1895), Jenda - bratr Jan (*1906).*

*Zde se musím na chvíli zastavit. Ve všech Kronikách a Historiích rodinných větví svých předků píši, že je nechci soudit, ani odsuzovat, protože sám dobře vím, jak může být někdy život těžký a jak může být obtížné se s některými překážkami se ctí vyrovnat. Ale určitě mě trochu zamrzelo, že v té první době, kdy to muselo být pro strejdu Oldu velice těžké, se mu podpory nedostalo ani od mého dědy Bohuslava (*1911).*

Jak jsem již uvedl, před odjezdem k soudu do Drážďan strejda píše v květnu 1941: „Budu již daleko od vás, pište častěji, můžete každý 2x do měsíce“. V Drážďanech pak proběhl soud s celou skupinou ve dnech 7. a 8. 5. 1941. Z rozsudku Vrchního soudu v Drážďanech pak byl pro strejdu Oldu nejdůležitější jeho konec, tedy co

„spáchal“ a výše trestu: zločin - společná příprava záměru velezrady, nepodmíněně 3 - tři - roky - šest - měsíců vězení, započítáno 8 - osm - měsíců vyšetřovací vazby, 4 - čtyři - roky ztráta cti.

Ty nejdůležitější části celého soudního spisu, které se týkají zejména strejdy Oldy uvádím dále, díky překladu mé spolužačky Květy Hoigerové, rozené Burýškové.

B

Velezrádné české snahy o odtržení

I. Brzy po začlenění Čech a Moravy do Velkoněmecké říše vytvořením Protektorátu byly znatelné snahy, které měly za cíl násilné odtržení k Německé říši patřících českých území a znovuzřízení bývalé Československé republiky. Ty měly původ v cizině, kam se k přípravě boje o znovu obnovení starých poměrů, uchýlil bývalý československý prezident Dr. Beneš a další vedoucí Češi. Kýžené znovuvybudování československého státu bylo, při momentálních státních poměrech bývalých českých území, možné pouze cestou násilí. Češi přitom od samého počátku vkládali svoje naděje do jimi očekávaného válečného střetu Německa s jeho protivníky, který také skutečně nastal, a do jimi očekávaného nepříznivého vývoje boje pro Německo. K ideologickému ovlivňování českého obyvatelstva v Protektorátě ve smyslu těchto snah o převrat byly tajně rozšiřovány ilegální spisy ve velkých množstvích. Jejich rozdělování se uskutečňovalo z ruky do ruky, vhazováním do poštovních schránek, ale i poštovní cestou, často systémem řetězových dopisů. V těchto štvavých písemnostech je nezakrytě usilováno o ozbrojené povstání, které by přineslo opětovné nastolení státní nezávislosti, v Německé říši se rozplynuvších původních českých území. Částečně toto probíhá skrytě, uzavřením se německé kultuře a ve výzvách k sebeurčení svého národa, aby byl národ připraven na den osvobození.

Toto vše je soudu známo.

II. Ideologickému ovlivňování českého obyvatelstva ve smyslu výše zmíněných vysvětlení sloužilo především štvavá tiskovina „V boj“. O tom se Senát přesvědčil dokumentovaným přednesem čísla 29 ročníku 1939 a čísla 1-21 ročníku 1940, které v době od ledna 1940 do přibližně konce května 1940 mezi obžalovanými kolovaly.

Šedivý byl činný od roku 1926 u holičského mistra Schröttera v Praze jako pomocník. Takto obsluhoval mimo jiné bývalého štábního kapitána Lohna, který byl tiskovinou „V boj“ zásobován Chobotem.

Poznámka: Karel Chobot, mistr krejčovský z Prahy Holešovic a jeho žena figurovali v procesu jako svědkové. Str. 12 "Chobot vypovídal s takovou určitostí a spolehlivostí, že si rozhodně zaslouží důvěru Senátu. Dal najevo, že i když zatíží sám sebe, chce ulevit svému svědomí a vypovědět celou pravdu. Proto je veden coby klasický svědek". Byl též označen jako jeden z hlavních rozdělovačů "V Boj". Jeho žena, ne snad, že by nechtěla vypovídat, ale trpí už od

mládí na sveřepé bolesti hlavy, a proto si nevzpomíná na starší události přesně. Kriminální asistent Wollner si ale vzpomíná na všechno, co vypověděla na Gestapu. Pravděpodobně byli oba obžalováni v procesu jiném. O osudu bývalého štábního kapitána Lohna nelze z dokumentace nic usoudit, tedy zda v době procesu žil, byl obžalován v jiné skupině atd.

1. Jednoho dne, přibližně v dubnu 1940, se ptal Lohn obžalovaného Šedivého během holení, zda by někdy chtěl „V Boj“ ke čtení. V rozporu s obžalovacím spisem odmítá Šedivý, že by podnět v tomto aspektu pocházel od něho. Obžalovaný s přijetím souhlasil a, jak přiznal, obdržel v následující době až do května 1940 od Lohna 6krát tento štvavý list ke čtení. Lohn mu ho doručoval tím způsobem, že mu tyto asi 3krát nebo 4krát vložil do kapsy, jinak pak do zásuvky v kadeřnictví. Šedivý pak ty tiskoviny dle vlastního uvedení ve třech případech Lohnovi vrátil. Na jeho otázku, co Lohn pak s nimi dál dělá, odpověděl mu tento že jemu, Šedivému, po tom nic není. Šedivý se s touto odpovědí spokojil a dále o tom nepřemýšlel. Toto vysvětlení dále objasňuje, že počítal s tím, že Lohn tyto tiskoviny dále rozšiřuje.

Jak Šedivý dále připustil, vzal si jednou také jeho šéf Schrötter štvavý leták ze zásuvky a předal jej své ženě, která si tento exemplář vzala domů ke čtení. Že se toto postoupení tiskoviny svému zaměstnavateli událo s vědomím Šedivého, je po všech uvedených okolnostech bez pochyb. Dva exempláře údajně Šedivý po přečtení spálil. Obžalovaný připouští, že všechny tyto písemnosti měly nepřátelský obsah vůči Německu. Na podrobnosti si nevzpomíná.

2. Šedivý se ale z vlastního popudu postaral o další rozšíření „V Boj“ tím, že jej předal jistému Josefu Kučerovi, který pracoval v kadeřnictví Schröttera jako výpomoc na hodinové bázi. Kučera viděl „V Boj“ u Šedivého. Na Kučerovo přání mu Šedivý dvakrát dal takové písmo ke čtení, Kučera mu je poté vždy vrátil zpátky.

Str. 14

4.) Obžalovaný Šedivý nejprve napadl správnost svého soudního doznání pošetilým vysvětlením, že jemu jako Čechovi nebyly zcela jasné pojmy „dát a vzít“. Pakliže on před soudcem vypověděl, že „asi dvakrát dal Kučerovi leták ke čtení“, nemohly být tyto jeho údaje vyhodnoceny k jeho nevýhodě. Tato námitka se projevuje už z toho důvodu jako vyvrátitelná, neboť jak Protokol, tak i spis vyšetřujícího soudce, kde je uvedeno: „po překladu“ přečteno, o nějakém nedorozumění, ve smyslu tvrzení Šedivého, nemůže být ani řeči.

Během konfrontace při hlavním procesu označil Šedivý svou výpověď, svého času učiněnou výpověď před svědkem Wollnerem, podle níž přiznal, že „V Boj“ dvakrát Kučerovi předal a po jeho přečtení Kučerou tento opět dostat zpět, označil jako omyl při sepsání Wollnerem nebo pouze jako prohlášení učiněné v rozčilení. Před senátem prohlásil, že si Kučera tenkrát vzal číslo „V Boj“ bez jeho vědomí, zatímco on holil jednoho zákazníka. Protože se jedná o dodatečně připravenou obranu, je tak

při provedení důkazu dána přednost jeho výpovědi učiněné na Gestapu před svědkem Wollnerem.

Poznámka: jak jsem již uvedl, svědek Wollner byl kriminálním asistentem gestapa v Praze a při výslechu on i jiní určitě strejdu Oldu mučili. To při zasedání soudu nemohl, určitě ke své velké lítosti, aby vše proběhlo „řádě a dle práva“.

Po tomto musí Šedivý vzhledem ke všem učiněným zjištěním platit za usvědčeného.

IV. Kromě Minovského a Šedivého, kteří alespoň všeobecně přiznali protiněmecký charakter jimi přečtených čísel „V Boj“ – Minovský se vyjádřil, „V Boj“ měl za cíl Německo očernit, Šedivý přiznal jeho protiněmecké tendence – si všichni obžalovaní nevzpomínají na štvavé útoky proti Německé říši, které tyto písemnosti obsahují. Minovský se omlouvá tím, že je politický analfabet, Venzl tím, že toho „hodně prožil“ a proto si nemůže všechno pamatovat, zatímco ostatní obžalovaní hájí bez jakéhokoli vysvětlení svoji nevědomost. Prohlášení obžalovaných si dle přesvědčení Senátu nezasluhuje důvěry. Obžalovaní četli vícero čísel tohoto štvavého písma a je dle toho zcela vyloučeno, že by jim podstata obsahu unikala, tím méně, když obžalovaní projevovali o četbu tohoto materiálu nebo jeho rozšiřování velký zájem. Pro Senát je zcela bez pochyby, že jim podrobnosti článků, zejména co se týká propagace odtržení bývalých českých území od Velkoněmecké říše a znovu ustanovení Československa, byla velmi dobře známa, a že pouze neuváděli pravdu.

Po rozsudku již strejdu Oldu očekávala věznice ve Waldheimu, kde se z něho stal vězeň Nr. 882. Dle zápisu ze dne 20. 5. 1941, učiněného již ve věznici Waldheim, měl jeho trest skončit 8. března 1944, v 15 hodin 55 minut. Takže německá přesnost, něco jako ve Švejkově. Švejk totiž po příchodu hostinského Palivce do cely na policejním ředitelství pronesl: „To jsem opravdu rád, já jsem věděl, že ten pán bude držet slovo, když vám říkal, že si pro vás přijdou. Taková přesnost je dobrá věc.“ Později však zjistíme, řečeno slovy hostinské Palivce, že: „Taková přesnost stojí za hovno“.

V pátek 12. září 1941 píše strejda Olda dopis rodině do Prahy. Mimo jiné odpovídá a vysvětluje podrobně tetě, že mu jeho zaměstnavatel Schrötter opravdu dluží peníze na mzdu, které tetě zapřel. Dále uvádí, že k jídlu mají často brambory a zelí, ale zelí jiné než doma. Knedlíky už neviděl, ani nepamatuje a přidává vtip, Ivo, že bys mi knedlík nakreslil? Dále si trochu stěžuje na bolest zubů, ale věří, že mu zubař pomůže. To však jsou jediná dvě postesknutí, která v dopisech z vězení napsal, nebyl to žádný bolestín. A přidává, ať si Ivo za peníze od něj koupí pod stromeček Palackého Dějiny národa českého. Tedy vlastenec, tehdy jich bylo určitě víc než v dnešních časech. A nezapřel ani fotbalového fanouška, když žádá syna: „Ivo, piš ligoovou tabulku“.

*Ve Waldheimu byla možnost občasných návštěv rodinného příslušníka. Kromě jeho manželky o návštěvu zažádal jeho bratr Miroslav (*1913), kterému byla návštěva umožněna v termínu od 17. 3. do 27. 3. 1942. O návštěvu žádal i bratr*

*Stanislav (*1915), návštěva mu byla zamítnuta s tím, že přijede bratr Miroslav. Také bratr Bohuslav, můj děda, žádal o návštěvu dopisem ze dne 25. 3. 1943, ze spisu není zřejmé, zda byla nebo nebyla povolena.*

Všechny tři žádosti Oldových bratrů končí pozdravem Heil Hitler! Někdo, neznámo kdy, ten pozdrav orámoval obyčejnou tužkou. A zase, nesudme, abychom nebyli souzeni. Je možné, že všichni tři bratři byli zvyklí takto psát úřední korespondenci a hlavně chtěli, aby jim návštěva byla povolena.

Dopisy a žádosti tety Boženky však na rozdíl od Oldových bratrů končí mit Hochachtungsvoll, tedy s veškerou úctou. Z návštěvy ve věznici píše teta v dne 16. srpna 1943 pohled Ivovi do Prahy: „Ivoušku, vzpomínám na Tebe celou cestu. Srdečně Tě zdraví Tvoje máma“. Znamka s Hitlerem je však na pohlednici nalepena vzhůru nohama. Nechce se mi věřit, že by to teta nalepila omylem. Byla to opravdu báječná a statečná žena. V té souvislosti mě napadlo, že my, chlapi Šediví, jsme na ženy měli většinou štěstí.

Kromě oficiální korespondence, kde byl omezen počet dopisů, mohla teta Boženka psát dopisy na tzv. četnou adresu. Herrn Fritz Richter Waldheim i. Sa., Hindenburgstrasse 90 III. Šlo pravděpodobně o dozorce, který si tak přilepšoval k platu nebo ulehčoval svému svědomí, kdož ví?

Mimo jiné jsem zjistil, že ve věznici byli vězni za práci placeni, nevíme sice jak dobře či spíše špatně, ale placeni byli. Takže strejda nebo teta mohli dozorce „podmáznout“. Strejda také mohl poslat peníze domů, jak uvádí na topení na zimu a Ivovi na zimmík.

Zaujalo mne i to, jak Němci začali poněmčovat krásná česká jména Oldřich a Božena. Vždyť se oba dva jmenovali jako jejich jmenovci, kníže Oldřich a jeho žena Božena. Němci z nich v některých písemnostech udělali Ulricha a Beatrix. I v tom vidím intenzivní snahy o poněmčování českého národa.

To, co si ti dva lidé psali dýchá jejich vzájemnou láskou, statečností, nezdolným optimismem a také pokorou, s jakou přijímali rány osudu a koneckonců jsou i prodchnuty i vírou v Boha či cokoli vyššího, co přesahuje naše lidské chápání. Následující dvě věty z dopisu strejdy Oldy to dokumentují: „Píšeš pěkně a statečně, souhlasím, že to vše je osudová tragédie, která nás oba ještě sblíží a věřím, že naše štěstí bude úplné. Nesmíme naříkat na osud, potká-li nás něco takového, ale vypít kalich hořkosti do dna“.

Teta Boženka v těch letech živila sebe a Ivu tím, že šila pro zákazníky, Ivo jim pak odváděl hotovou práci. V době okupace byly látky na příděl, a tak si myslím, že stejně jako jinde se především přešívalo a ze starého se dělalo nové. Později se teta stala spoluvlastnicí holičství s několika zaměstnanci. Jak říkám, šikovná a statečná žena.

Ve věznicí ve Waldheimu zatím probíhal, určitě ne snadný, „obyčejný“ život. Ze záznamů se dozvídáme, že v sobotu 12. září 1942 strejda utrpěl při dopravě stavebního materiálu podvrtnutí levé nohy (výron), ale již za 14 dní byl opět uznán práce schopným. Vidíme, že v té době byl, tak jako jiní, nasazen na těžkou manuální práci. Svoji původní profesi mohl vykonávat ve vězení až později. Dokumentace uvádí, že holičem byl ve Waldheimu až od 3. května 1943.

A poté, jako důsledek strádání, přichází nemoc. Ve čtvrtek 3. února 1944 je u strejdy Oldy zjištěna plicní tuberkulóza a je přeložen z rozhodnutí vrchního lékaře na plicní oddělení, cela č. 43. Určitě to nebylo z obav o jeho zdraví, ale ze strachu, aby nenakazil personál a ostatní spoluvězně, aby mohli všichni dále pracovat pro vítězství Říše.

Ale to se také již blíží konec jeho trestu. Ještě 8. března 1944, v den, kdy mu má trest končit, posílá peníze domů rodině. Nevíme, zda o tom byl zpraven, ale 3. března 1944 píše pražské gestapo do Waldheimu, aby byl připraven 8. března 1944 v 16 hodin k vyzvednutí. Jak to bylo možné? I tohle měli ti pořádkumilovní Němci podchyceno v paragrafech. Tedy žádné bezpráví! Však po válce většinou povídali anebo vypovídali, že postupovali podle zákonů, popřípadě na základě rozkazu svého nadřízeného, a že za všechno může Vůdce.

Nacisté totiž využívali k perzekuci svých protivníků takzvané ochranné vazby. Ochranné znamenalo, že tato vazba chránila ostatní obyvatele Třetí říše před zločinci. O uvalení ochranné vazby rozhodovalo bez soudního jednání gestapo. Zatčení pak byli soustřeďováni v koncentračních táborech, spravovaných příslušníky SS. V letech 1933–1945 vznikl rozsáhlý systém těchto táborů a brzy po okupaci českých zemí v roce 1939 do nich přišli i první čeští vězni. Vytvoření institutu ochranné vazby, jakož i zavedení poprav bez soudního řízení, tak učinilo z koncentračních táborů instituce neomezeně vládnoucí nad životy vězňů. Vězni byli využíváni k práci pro německé válečné hospodářství a cena jejich života spočívala pouze v jejich schopnosti pracovat. Pracovní síla vězňů byla využívána bez ohledu na výši lidských ztrát.

Strejda Olda vážil při převozu do Buchenwaldu 70 kilogramů při výšce 185 cm. Zde dostal nové číslo, 32478 a označení černé T v červeném trojúhelníku. Písmeno T znamenalo Tscheche a červený trojúhelník byl označením politického vězně.

Teta Boženka píše 26. března 1944 dotaz do věznicí ve Waldheimu, že jejímu muži skončil trest 8. března a do dnešního dne není v Praze. Ptá se, zda není nemocný nebo něco jiného. Dopis došel 28. března a hned 29. března ho z věznicí přeposlali na gestapo do Prahy. Pošty a vyřizování úředních písemností tedy v Německu fungovalo, bohužel kromě jiného fungovaly i továrny na smrt.

Strejda Olda se poprvé z Buchenwaldu ozývá 11. června 1944. Dle nařízení píše německy. Pozdravuje všechny ve Dvoře Králové nad Labem, Dymokurech, Městci

Králové a na Hanspaulce. Zdůrazňuje, aby mu teta i ostatní psali německy a také nepřikládali k balíku žádný dopis.

Koncentrační tábor Buchenwald byl založen v červenci 1937 několik kilometrů od města Výmar (Weimar) ve spolkové zemi Durynsko (Thüringen). Z počátku války měl tábor jen několik tisíc, většinou německých politických vězňů, avšak v průběhu války se tábor velkou rychlostí začal naplňovat a rozšiřovat. Na začátku války měl tábor 12 600 vězňů. Na konci roku 1944 jejich počet kolísal kolem 60 000, v únoru roku 1945 dokonce 86 000, v dubnu téhož roku 41 000. Počet vězňů ke konci války velmi fluktoval, mimo jiné kvůli tomu, že spolu s ústupem Wehrmachtu Němci stahovali vězně ze vzdálenějších táborů v blízkosti postupující fronty směrem na západ k Berlínu. Tábořem za dobu jeho existence prošlo 240 000 vězňů, mezi nimi také 7783 českých a slovenských politických vězňů, z nichž 818 zde zemřelo.

Buchenwald po celou dobu „hostil“ spoustu významných osobností. Například z Francouzů to byl bývalý předseda vlády Édouard Daladier, který paradoxně podepsal s Hitlerem 30. září 1938 Mnichovskou dohodu. Vězněm zde byl i bývalý starosta Kolína nad Rýnem a první poválečný kancléř Spolkové republiky Německo Konrad Adenauer. Z Čechů to byl bývalý primátor Prahy Dr. Petr Zenkl, redaktor Ferdinand Peroutka a malíř Josef Čapek, který se však konce války nedožil. S trochou ironie se dá se říci, že byl strejda Olda opravdu v dobré společnosti.

Vyhlazení prací. Tímto krédem se řídilo nacistické vedení Buchenwaldu po celou dobu existence tábora. Tento koncentrační tábor nedaleko elegantního Výmaru bylo jedno z nejkrutějších míst na území třetí říše. Vězni museli pracovat v nedalekých lomech a v dalších desítkách přidružených provozů, včetně podzemní továrny Dora. Umírali kvůli nelidským podmínkám a nemocem, někteří z nich byli popraveni nebo umučeni. Americká armáda (tzv. třetí armáda, 89. infanterie) Buchenwald osvobodila za dramatických okolností ve středu 11. dubna 1945. Za ostatním drátem tábora Američané našli dvacet tisíc zubožených vězňů. „Nikdy mě nic nešokovalo tak moc, jako pohled na toto místo,“ poznamenal v této souvislosti vrchní velitel spojeneckých sil a pozdější americký prezident Dwight Eisenhower.

Z doby věznění v Buchenwaldu se, na rozdíl od Waldheimu, mnoho památek nezachovalo. Jeden, již výše zmíněný dopis, vězeňské číslo, buchenwaldské „peníze“, tedy jakési poukázky a pak fotky z doby, kdy byl tábor již osvobozen.

Po osvobození Buchenwaldu strejda napsal 10. května 1945, tedy v době, kdy již v Evropě skončila 2. světová válka, svůj poslední dopis domů. Myslím si, že stojí za to, ocitovat ho v plném znění: „Moji Drazí! Jsem živ a zdrav, vše se přehnal přes mě bez následků. Mnoho jsem vzpomínal a stále mám obavy o Vás, posloucháme rozhlas od 10. 4., kdy byly jsme osvobozeni po velkém a dlouhém nervovém napětí. Žijeme stále na „lágru“, myšlenkami stále u Vás, zda i Vy jste všechny hrůzy přežili ve zdraví. Doufám, že již nyní nebude překážek k našemu brzkému shledání. Zdravím srdečně všechny známé a přátele v Praze, Dvoře, Dym(okurech) a Městci.

Zdraví Vás a líbá Vás Váš táta. A poté nastal pro strejdu Oldu čas shledání, radosti ze znovu nabyté svobody vlastní i národní. Fotografie zachycuje strejdu Oldu s americkými vojáky a dalšími, nám neznámými civilisty.

Na fotografii na předchozí stránce, která je ze srpna 1945, vidíme strejdu Oldu spolu se synem Ivou. Na zadní straně této fotografie Ivo napsal: „Bolině na památku nezdárný syn Ivo“. Pochopil jsem, že se také u něj projevoval sklon k humoru, sebeironii a ironii, poznávací znak některých z nás „Šediváků“.

Zde na chvíli přerušme naše vyprávění o strejdovi Oldovi a jeho rodině a přenesme se do Prahy o několik měsíců nazpět. V průběhu 5. května 1945 v Praze vypuklo povstání. Vzpomínky budoucí manželky Iva Šedivého, Evy, rozené Masopustové stojí totiž také za zaznamenání.

Tatínek Evy, Josef Masopust, byl také holičem, který byl majitelem holičství a zaměstnavatelem. Během okupace byl totálně nasazen přímo v Praze. V kasárnách SA v budově žižkovského gymnázia Na Pražačce, kde i se svými dvěma pomocníky stříhal a holil SAmany. Když 5. května 1945 vypuklo povstání, Němci je v kasárnách zavřeli, ale jim se podařilo přes dvůr a plot utéci. Rozhlas hlásil, že zbraně jsou na nákladovém nádraží ve Strašnicích, tak si je tam spolu ostatními vyzvedli. Němci táhli poté přes Pankrác a následně probíhaly velké boje na Chodově u chodovské torze. Při těchto bojích tatínek Evy utrpěl průstřel plic. Všichni bojovníci z povstání již byli doma a tatínek pořád nikde. Maminka se dozvěděla, že raněné vozili do Vinohradské nemocnice. Zde našla tatínka osamocené na pokoji, s tím, že na toto smrtelné zranění dříve nebo později umře. Penicilin tehdy ještě nebyl k dispozici. Doktor mamince poradil, aby tatínek pil kyselé mléko. Sousedi mléko mamince ochotně poskytli a rodina ho nechávala zkysnout. Protože však přiděly na lístky byly malé, Evin dědeček koupil kozu. I toto mléko nechali zkysnout a maminka ho vozila tatínkovy do nemocnice. Evin tatínek se i přes beznadějnou prognózu uzdravil. Po návratu domů měl ještě na hrudi a na zádech velké černé skvrny od uvnitř sražené krve, ale žil.

Osud spojil později životní cesty Evy Masopustovou a Iva Šedivého. Je jistě zajímavé, že oba dva byli z holičské rodiny a jejich otcové a rodiny byli postiženi německou okupací.

Rodina strejdy Oldy po válce určitě prožívala pocity, které strejda v jednom dopise z vězení předpověděl a popsal těmito slovy: „A věřím, že naše štěstí bude úplné“. A bylo tomu opravdu tak. Strejda se stal majitelem luxusního holičství v pasáži Alfa na Václavském náměstí. V březnu 1947 mu prezident Beneš udělil vyznamenání – Československý válečný kříž 1939. Zachoval se pouze úředně ověřený opis dekretu k tomuto vyznamenání, přičemž původní dekret podepsal tehdejší ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda. Ale to si již blížil únor roku 1948. Strejda Olda nebyl jediný z válečných hrdinů ze západní i východní fronty, z věznic a koncentráků, kterým se nový režim za hrdinství „odvděčil“. Strejda navíc nebyl komunista a jako majitel holičství s více zaměstnanci se stal „buržoazním elementem“.

O holičství samozřejmě přišel, ale nejenom to, nebyla mu dovolena ani skromná obživa přímo v Praze. Byl nakomandován na práci do lesů v pohraničí, později pracoval jako stavební dělník. Snažil se co nejčastěji přijet na neděli domů, tehdy, a ještě dlouho potom, byla sobota pracovním dnem. Teta Boženka za ním zase občas jezdila do míst, kde zrovna pracoval. Znovu tedy museli tito dva stateční lidé překonávat nepřízeň osudu.

Abychom však nekončili smutně, krátce se zmíníme o dalším životě jejich syna a jeho rodiny. Ivo Šedivý potkal Evu Masopustovou v padesátých letech při práci v reklamní agentuře. Eva si Ivu pamatovala z Vyšší umělecko-průmyslové školy, kam on chodil o dva ročníky výše. Vidala a pamatovala si ho, jak postával před školou a kouřil. On byl nadaný a šikovný a přímo chrlil nápady, vybavuje se mi jeho reklama Jezte ryby, kde lékař sedí s rybářským prutem na stoličce, umístěné na hlavě velryby a vlasec s háčkem míří do otevřené tlamy velryby. Ona byla také velice nadaná, průbojná a uměla jít štěstí naproti. Z jejich pozdějšího manželství se narodila dcera Lucie, také úspěšná výtvoárnice a grafička. I jejich umělecká spolupráce, kdy tvořili ve společném ateliéru přímo v bytě v ulici Na Pahoubce, přinášela své plody. Vy jejich vnoučata, jestliže jste to ještě neučinili, vygooglujte si Evu a Iva na internetu a zjistíte, jak dobří a úspěšní byli vaši předci!

V Úpici 28. října 2019